

ALLE

Globalvettreglene

FOR GLOBALT ENGASJEMENT I AKTIVITET OG REISE

MÅL

Få kunnskap og bevissthet om de utfordringene og mulighetene Globalvettreglene peker på.

TID/DELTAKERE

2-3 skoletimer.
18+ deltakere.

KOMPETANSER

Normativ forståelse
Kritisk tenkning
Problemløsning
Kreativitet
Samarbeid

FORBEREDELSE

Dette opplegget er en introduksjon til Globalvettreglene og hvorfor de trengs. Lærer setter seg på forhånd godt inn i Globalvettreglene (se [lærerveilederen](#)). Øvelsen er at elevene presenterer Globalvettreglene på kreative måter gjennom TV-program formatet. Opplegget er lånt av Fana Folkehøgskule, og passer fint i fellesfag for alle skolens elever.

Utstyr: Ni lapper med hver av Globalvettreglene, samt ni lapper med ulike TV-program. Elevene kan gjerne få tilgang til kostymelager og eventuelt rekvisisjoner (bare beregne inn litt ekstra tid).

REFLEKSJON

Lærer presenterer Globalvettreglene for elevene:

Presenter bakgrunn og formål til Globalvettreglene. Vis til folkehøgskolenes Bærekraftvedtak og målet om at skolene aktivt bruker Globalvettreglene. Si gjerne også noe om hvorfor Globalvettreglene er relevant for akkurat din skole (5-10 min).

Etter presentasjonen åpnes det opp for spørsmål fra elevene.

Spør gjerne elevene hva det vil si å ha global kompetanse. (kulturforståelse, kunnskap om verdenspolitikk, kunnskap om utvikling og bistand, utdanning for bærekraftig utvikling etc.)

Utviklet av

Med støtte fra

Globalvettreglene

FOR GLOBALT ENGASJEMENT I AKTIVITET OG REISE

HANDLEKRAFT

Øvelse: Globalvettreglene presenteres gjennom ulike TV-program

Gruppeinndeling: Be elevene om å stille seg opp i en stor sirkel etter når på året de er født. Del dem så inn i ni grupper ved å telle elevene fra 1-9 helt til alle har fått et tall.

La hver gruppe trekke en Globalvettregel og et fjernsynsprogram (f.eks. Sportsrevyen, Barne-TV, Debatt, evt. Tik Tok o.l.). Gruppene får så 45 min til å forberede en kort presentasjon (ca. 3 min) om den tildelte Globalvettregelen i program-formatet. Dette skal de fremføre for de andre elevene. Eventuelt: Gi elevene tilgang til kostymelager/ rekvisisjoner til bruk under framføringen.

Presentasjonsdelen tar ca. 30 min.

Etter presentasjonen tar lærer en oppsummering og ber elevene om å velge seg en regel de vil lære mer om og prøve å finne ut hvordan de kan følge regelen i hverdagen eller på linjen sin.

Alternative varianter:

Lærer velger på forhånd ett TV-program alle Globalvettreglene skal presenteres i (f.eks. Barne-TV). Da blir det mer fokus på Globalvettreglene og mindre fokus på TV-programformatene.

Dersom opplegget skal gjennomføres med en liten gruppe (10-15 personer) kan lærer velge ut kun noen av Globalvettreglene som elevene skal framføre og så presenterer lærer selv de resterende Globalvettreglene.

Tips

- Verdens Beste Nyheter er en informasjonskampanje som formidler framskritt og positive resultater fra utviklingsland: <https://verdensbestenyheter.no/>
- FNs bærekraftsmål: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
- Folkehøgskolenes Bærekraftvedtak: <https://www.folkehogskoleradet.no/baerekraftvedtak>

Utviklet av

Med støtte fra

1

Globalvettregel 1

VURDER KONSEKVENSENE AV VALG OG PRIORITERINGER

Hva er målet med det du gjør og for hvem gjør du det? Husk at en god intensjon ikke nødvendigvis fører til noe godt. Undersøk før du setter i gang.

FORBEREDELSE

Denne oppgaven handler om å se en sak fra flere sider ved å øve seg i å se andres perspektiver. Det trengs ingen forkunnskaper, men se gjerne lærerveilederen for bakgrunnsstoff.

Utstyr: Store ark og tusjer.

REFLEKSJON

Les eksempelet under for elevene:

«I Oslo og andre byer har flere selskaper etablert tilbud om leie av elektrisk sparkesykkel i sentrum ved bruk av en app. Målet er å redusere forurensning, løse opp trafikkorker og gi et bedre tilbud til byens innbyggere for framkommelighet. Dette tiltaket støtter opp om FN's bærekraftsmål nr. 12 om bærekraftige byer og samfunn, samt nr. 13 om å redusere klimagassutslipp.»

Del elevene i mindre grupper og be dem drøfte følgende spørsmål (ca. 20 min):

- Hvilke positive konsekvenser har tilbudet om el-sparkesykkel hatt?
- Hvilke negative konsekvenser har el-sparkesyklene? Og for hvilke grupper mennesker?
- Hvordan kunne selskapene ha forutsett de negative konsekvensene?
- Kan du komme på andre eksempler på saker som har hatt gode intensjoner, men som har fått negative konsekvenser, enten nasjonalt eller globalt?
- Har du egenopplevde erfaringer med en sak med gode intensjoner som også fikk negative konsekvenser?

Etter gruppesamtalene deles refleksjoner fra gruppen i plenum. Bruk gjerne litt tid på andre eksempler elevene deler og drøft disse (ca. 20 min).

MÅL

Få forståelse for hvordan en sak kan ha ulike konsekvenser. Se en sak fra flere sider. Bevissthet rundt egen påvirkningskraft.

TID/DELTAKERE

Ca. 2 skoletimer.
15-20+ deltakere.

KOMPETANSER

Kritisk tenking
Systemtenkning
Problemløsning
Kreativitet
Samarbeid

Utviklet av

Med støtte fra

Globalvettregel 1

VURDER KONSEKVENSENE AV VALG OG PRIORITERINGER

HANDLEKRAFT

Elevene går tilbake til gruppene. Gruppene bruker eksempelet om el-sparkesykkel (eventuelt et annet eksempel dere drøftet i refleksjonsdelen) og kom med forbedringsforslag slik at negative konsekvenser minimeres.

- Hvilke behov må det tas hensyn til?
- Hvem må involveres i utforming av tiltak?
- Hvilke tiltak kan iverksettes?
- Hvordan kan tiltakene best kommuniseres?

Skriv ned forslagene på et stort ark – vær gjerne kreativ i utformingen av plakaten (ca. 30 min). Plakatene presenteres for hverandre (ca. 3 min pr. gruppe)

Dersom tid, kan gruppene oppfordres til å skrive et kort leserinnlegg (f.eks. til Si;D i Aftenposten) hvor elevene fronter forslagene sine.

Tips

- The Danger of a Single Story by Chimamanda Ngozi Adichie: https://www.ted.com/talks/chimamanda_ngozi_adichie_the_danger_of_a_single_story
- SAIH: Radi-Aid musikkvideo "Africa for Norway": <https://www.youtube.com/watch?v=oJLqyuxm96k>
- Barbie Saviour (om frivillighetsturisme i Afrika): <https://www.bbc.com/news/world-africa-36132482>
- "Promises" – dokumentar om israelske og palestinske barn: <https://topdocumentaryfilms.com/promises/>
- All Different, All Equal – undervisningsopplegg: <https://rm.coe.int/1680700aac>
- Nyhetssak i Dagbladet (2020) om problemer knyttet til el-sparkesykkel i Oslo: <https://www.dagbladet.no/nyheter/oslo-har-fatt-nok-na-taues-elsparkesyklene-inn/72707733>
- Sak i Bistandsaktuelt (2018) om hvordan bistandsprosjekter (med gode intensjoner) lager negative stereotypiske bilder av mennesker i utviklingsland: <https://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/2018/radi-aid-research/>
- Aftenpostens samleside for vindkraftsaker – fornybar energi som ikke bare har positive konsekvenser: <https://www.aftenposten.no/tag/vindkraft>

Utviklet av

Med støtte fra

2

Globalvettregel 2

FINN DET GLOBALE I DET LOKALE

Undersøk hva som gjøres i lokalsamfunnet – hvordan kan du bidra? Miljøhensyn, inkludering, handel og etikk. Under hvilke forhold er klærne dine laget? Hvordan forholder vi oss til det?

MÅL

Bli mer bevisst den globale verden vi lever i: Hvordan vi blir påvirket, og hvordan vi påvirker andre.

TID/DELTAKERE

2-3 skoletimer.
15-20 deltakere.

KOMPETANSER

Kritisk tenking
Systemtenkning
Problemløsning
Selvbevissthet
Samarbeid

FORBEREDELSE

Det trengs ingen forkunnskaper, men se gjerne [lærerveilederen](#) for bakgrunnsstoff. Oppgaven har fokus på globalisering, og går ut på å velge ett globalt produkt eller tema og lære mer om dette før man formidler kunnskapen gjennom en utstilling for medelever.

Utstyr: Et sted til utstillingen og utstyr til å henge opp bildene/gjenstandene/informasjonsplakatene.

REFLEKSJON

Debatt (20 min):

Del gruppen i to og sett gruppene slik at de sitter med ansiktene vendt mot hverandre. Den ene gruppen skal argumentere for og den andre gruppen mot ulike påstander. Lærer minner elevene om at de skal føre en saklig og konstruktiv debatt. Forslag til påstander:

- «Globalisering bidrar til økte forskjeller»
- «Flyt av mennesker og kulturer fører til mer segregering»

Drøfting i plenum (20 min):

Etter debatten drøftes følgende spørsmål i plenum:

- Hva ville du sattet igjen med dersom du kun beholdt det som er norsk (og hva er norsk)? Hva må bort: klær, møbler, teknologi, kunnskap, mennesker?
- Hva liker du best ved den globale verden? Hvorfor?
- Hva er mest problematisk? Hvorfor?

Utviklet av

Med støtte fra

Globalvettregel 2

FINN DET GLOBALE I DET LOKALE

HANDLEKRAFT

Glokal-utstilling (1-2 skoletimer eller mer):

Elevene skal i denne oppgaven velge seg et lokalt produkt eller tema (noe som er globalt og lokalt) og lage en utstilling om dette.

Del elevene i grupper på 2-3 og be dem komme frem til ett produkt eller ett tema som har med globalisering å gjøre. F.eks. klær, migrasjon, kunnskapsoverføring etc.

Gruppene skal så undersøke hvordan produktet er produsert/ hvordan migrasjon påvirker mennesker og samfunn/ hvordan det ville vært i Norge dersom vi ikke hadde utvekslet kunnskap med andre land etc.

Eksempel: klær:

Se gjennom klesskapet ditt: Hvor er klærne produsert?

Loggfør det du finner ut om klærne.

Undersøk ved å søke på nett og finn ut hvilke forhold klærne er produsert under.

Hva kan du/vi gjøre for å bedre arbeidsforhold eller jobbe mot rasisme etc.? Finnes det underskriftskampanjer eller andre måter å engasjere seg på?

Når elevene har undersøkt og fått kunnskap om produktet/temaet de har valgt, lager gruppene en utstilling som viser det globale i det lokale gjennom sitt valgte tema/produkt. Bruk gjenstander, bilder og/eller informasjonsplakater. Utstillingen kan gjerne vise til et handlingsalternativ publikum kan gjøre for å bedre de negative forholdene utstillingen viser.

Tips

- Mission Impact: En ungdomsserie som tar tak i problemer knyttet til miljø, skatteparadis og våpenproduksjon. Temaer som har både globale og lokale sider: <https://missionimpact.no/>
- Se Sweatshop-serien om klesproduksjon og arbeidsforhold: <https://www.globalskole.no/videregaende/samfunnsfag/sweatshop>
- Les artikkelen om Globalvettregel 2, skrevet av Karine Risnes ved Ringerike folkehøgskole, og få tips til å hvordan finne det globale i det lokale: <https://www.folkehogskoleradet.no/iu-globalvettregel2>

Utviklet av

Med støtte fra

3

Globalvettregel 3

STUDER SAMFUNNSRELATERTE FORHOLD FØR DU LEGGER UT PÅ TUR

Tilegn deg kunnskap om politiske, historiske, sosiale og kulturelle forhold i landet du skal besøke. Fremmer de pedagogiske oppleggene folkeopplysning og allmenndannelse?

MÅL

Forberedelser til studietur gjennom økt forståelse for vår egen og andres kultur. Øve seg i å gå ut av egen komfortsone.

TID/DELTAKERE

2-3 skoletimer + studietur
15-20+ deltakere

KOMPETANSER

Fremtidstenkning
Samarbeid
Problemløsning
Kulturforståelse
Selvbevissthet
Kreativitet

FORBEREDELSE

Refleksjonsdelen og deler av handlekraftdelen kan gjøres på 2-3 skoletimer. Resten av oppgaven må gjøres under og etter studiereisen. Som et alternativ til dette, finnes det en oppgave i handlekraftdelen som kan gjennomføres i lokalsamfunnet uavhengig av studiereisen. For bakgrunnsstoff, se [lærerveilederen](#).

Utstyr: Ark og tusjer/penner

REFLEKSJON

1. Studiereisene: Hvorfor og hvordan?

Reflekter over spørsmålene individuelt (5 min), i gruppe (15 min) og i plenum (10 min):

- Hvilke miljømessige kostnader har studieturen?
- Hva vil vi ta med oss av vår egen kultur for å dele med dem vi møter? Hva vil vi ikke ta med?
- Hva vil vi se og oppleve – hvordan bruke alle sansene våre?
- Hva trenger vi av kunnskap om landet vi skal besøke før vi reiser?
- Hvordan kan vi legge til rette for gode kulturmøter med dem vi skal besøke?
- Hva vil vi ta med oss tilbake?
- Hvorfor reiser vi til land langt borte når mange av dem vi besøker ikke kan komme på gjenbesøk?
- Hvordan kan vi tilrettelegge for at vi kan holde kontakten med dem vi møter etter at vi har reist tilbake?

I plenum (ca. 20 min): Lag en liste over hvilke verdier dere i fellesskap kommer frem til at må med under studiereisen for at den skal bli mest mulig lærerik for både dere og dem dere besøker. Listen deles i klassen, f.eks. som en plakat på veggen, eller digitalt i klassens gruppe.

2. Studiereise til ImaginA!

Forestill dere at det finnes et land som heter ImaginA, hvor alt er bærekraftig. For å bevare landet som bærekraftig tillates det kun noen få studiebesøk fra utlandet. Dere skal nå konkurrere om å vinne inngangsbillett til ImaginA. Del klassen inn i grupper på 3-4, og så får hver gruppe ca. 30 min til å forberede en kort presentasjon om hvorfor akkurat den gruppen skal få besøke ImaginA. Her er noen kriterier som må med i søknaden:

- Navn på gruppen.
- Forklar din motivasjon for å besøke ImaginA.

Utviklet av

Med støtte fra

Globalvettregel 3

STUDER SAMFUNNSRELATERTE FORHOLD FØR DU LEGGER UT PÅ TUR

- Innholdet på studieturen må fremme bærekraft.
- Studiebesøket må oppleves som berikende både for dere som gjester og innbyggerne i ImaginA.
- Del dine etiske retningslinjer ved studiebesøk.

Gruppen kan selv velge hvordan søknaden formidles (dikt, sang, formell søknad, video, lydopptak etc.) og hver gruppe får ca. 5 min til å presentere søknaden til hverandre. Læreren er juryen (inviter eventuelt med rektor eller andre ansatte).

HANDLEKRAFT

Studiereiseprosjekt:

Del elevene inn i små grupper (2-3 personer), og be dem velge seg et prosjekt de skal jobbe med før, under og etter studiereisen. Prosjektet kan gjerne være relevant for linjefaget og må oppleves som inspirerende og motiverende for gruppen. Prosjektet kan gjerne involvere at elevene må litt ut av egen komfortsone, og bruke ulike sanser. Andre momenter som må være med:

- 1) Fremme klassens verdier for studiereisen.
- 2) Kulturmøte med gjensidig utveksling.
- 3) Fremme kulturforståelse.

Ved prosjektslutt skal prosjektet presenteres for medelever på folkehøgskolen, og deles med dem man hadde kulturmøter med på studiereisen. Inviter gjerne lokalavisen til å høre presentasjonene!

Elevene får starte oppgaven, og så tas prosjektet frem igjen ved jevne mellomrom før studiereisen, under studiereisen, og fullføres når elevene er tilbake fra studiereisen.

Alternative varianter:

Kortversjon: Elevene lager et lite kulturmøteprosjekt som kan gjøres i lokalsamfunnet der folkehøgskolen er. De samme retningslinjene for prosjektet gjelder også her.

Tips

- Deltakende undervisningsopplegg om kulturforståelse: <https://www.folkehogskoleradet.no/iu-kulturforstaelse>
- Crossing Borders – ressurser, prosjekter etc: <https://crossingborders.dk/>
- NOREC (tidligere Fredskorpset) – lær mer om kulturutveksling og undersøk muligheter utveksling: <https://www.norec.no/nb/heim/>
- Undervisningsopplegg om ulike globale tema: <https://www.globalskole.no/tema>

Utviklet av

Med støtte fra

4

Globalvettregel 4

SE FATTIGDOM I SAMMENHENG MED RIKDOM OG MAKT

Urettferdighet er skapt av mennesker. Skal vi snakke om fattigdom må vi også se på maktstrukturer og rikdom. Er det ekstrem rikdom som må avskaffes?

FORBEREDELSE

Det trengs ingen forkunnskaper, men se gjerne i [lærerveilederen](#) for bakgrunnsstoff. Siden det skal vises flere filmer i dette opplegget er det smart å teste lyd og bilde før timen.

Utstyr: Deltakerne trenger mobiltelefon (eller videokamera) til handlekraftdelen.

REFLEKSJON

Enig/uenig øvelse (10 min):

Del rommet i to. På den ene vegg står det «enig» - den andre «uenig». Lærer leser opp ulike påstander, og elevene må så fysisk ta stilling til disse ved å stille seg på enig eller uenig delen av rommet. Start med noe enkelt, og så gå over til mer kontroversielle påstander. Still oppfølgings spørsmål underveis, og la alle meninger være legitime.

Forslag til påstander:

- Pepsi Max er verdens beste brus
- De som bor i Oslo er dumme
- Fattige land har selv skyld i at de er fattige
- Norge har et ansvar for den globale klimakrisa
- Bistanden vi gir til andre land er bortkasta
- Jeg bryr meg mer om det som skjer i Norge enn det som skjer i resten av verden.

Global og lokal ulikhet (ca. 30 min):

Se videoen(e) som ligger på www.folkehogskoleradet.no/iu-globalvettregel4.

Unge mennesker deler her sine historier om makt, ulikhet, rikdom og fattigdom.

Drøft filmen og hva den formidler. Drøft så hva som er utfordringene i Norge i forhold til fattigdom, rikdom og makt (ulikhet – FNs bærekraftsmål nr. 10)? Er Norge med på å bidra til mer eller mindre ulikhet i verden?

MÅL

Økt bevissthet om sammenhengen mellom fattigdom, rikdom og makt – både globalt og nasjonalt.

TID/DELTAKERE

2-3 skoletimer.

15-20+ deltakere.

KOMPETANSER

Systemtenkning
Strategisk tenkning
Fremtidstenkning
Kreativitet
Samarbeid

Utviklet av

Med støtte fra

Globalvettregel 4

SE FATTIGDOM I SAMMENHENG MED RIKDOM OG MAKT

HANDLEKRAFT

Videoproduksjon – ulikhet (ca 60 min):

Gruppeinndeling: Elevene stiller seg opp alfabetisk etter fornavn. De første 3-4 i alfabetet blir gruppe 1, de neste 3-4 gruppe 2 etc.

Hver gruppe lager en kort video (2-3 min) om fattigdom, rikdom, makt og ulikhet. Videoen må også formidle hvordan en mer rettferdig verden vil se ut i 2030 (2-3 min lang). Gruppene får ca. 45 min på oppgaven. Bruk mobiltelefon for å filme.

Vis filmene for hverandre og reflekter sammen over hva de formidler. Hvordan kan dere som elever, eller som skole bidra til å redusere ulikhet i verden?

Tips

- Nyhetssak (2020) om økt inntektsulikhet i Norge: <https://forskning.no/okonomi/ssb-forskere-det-er-de-aller-rikeste-som-betaler-minst-skatt-i-norge/1747382>
- www.handelsspillet.no er et godt alternativt undervisningsopplegg. Ta gjerne kontakt med Changemaker på post(at)changemaker.no for hjelp med gjennomføring.
- Vil du bli skatteparadisfri? Les mer her: <https://attac.no/skatterettferdighet/skatteparadisfri/>. Kanskje kan skolen eller kommunen der skolen er bli skatteparadisfri?

Utviklet av

Med støtte fra

5

Globalvettregel 5

UTFORDRE STEREOTYPIER OG FORDOMMER

Vær åpen og fleksibel i møte med nye kulturer – vær obs på hvilke «briller» du har på deg. Er det behov for avlæring?

Hva formidler du i og etter møte med andre?

MÅL

Forståelse for hvorfor vi har fordommer og stereotyper.

Kunnskap om institusjonalisert rasisme.

Bevissthet rundt hvordan bekjempe diskriminering.

TID/DELTAKERE

2-3 skoletimer

15-20 deltakere

KOMPETANSER

Kritisk tenking

System forståelse

Samarbeid

Selvbevissthet

Normativ forståelse

FORBEREDELSE

Det er lurt å sette seg inn i hva institusjonalisert rasisme er på forhånd, og hva Black Lives Matter bevegelsen står for. Se [lærerveilederen](#) for tips til ressurser. Sjekk at video og lyd fungerer for før timen starter.

Utstyr: Bingoark med ni ruter i like mange eksemplarer som det er elever.

REFLEKSJON

Ettersom ingen er født med fordommer, må de læres av samfunnet og overleveres fra generasjon til generasjon. Dette gir håp om at vi har vaksinen i våre utdannings- og mediesystemer der vi kan overføre mer kultursensitiv informasjon og kunnskap for bedre forståelse.

Se den korte kampanjevideoen #JegErDansk, laget av Alex Sabour (medlem av Crossing Borders sitt rådgivende styre):

<https://www.youtube.com/watch?v=e7mqfmZS5xM>

Spørsmål til refleksjon:

- Hva tenker du etter å ha sett videoen?
- Hva bygger forståelsen om at noen er norske, mens andre ikke på?
- Hva er institusjonalisert rasisme?

Se den korte kampanjevideoen «Alt vi deler» av TV 2 Danmark:

https://www.youtube.com/watch?v=B3_52CULpJg

Spørsmål til refleksjon:

- Hva tenker du etter å ha sett videoen?
- Hvordan kan vi jobbe mot rasisme og diskriminering?

Alternativ variant:

I stedet for å se «Alt vi deler», kan denne øvelsen gjøres med elevene. Finn gjerne på egne påstander i tillegg til dem som leses opp i kampanjevideoen.

HANDLEKRAFT

Nabolagsbingo:

Hvilke stereotyper har du om stedet der folkehøgskolen din er?

Ta med deg «bingo-arket» og dra ut for å snakke med mennesker du møter og se om

Utviklet av

Med støtte fra

Globalvettregel 5

UTFORDRE STEREOTYPIER OG FORDOMMER

noen av rutene i bingoen passer. Skriv ned navnet, og snakk litt med personen du møter. Prøv å finne frem til noe dere har til felles, f.eks. noe dere begge er opptatt av/liker. Om du får lov kan du gjerne ta et bilde (og avtal at det kun er til bruk i undervisningen).

Bingoruter (forslag – lærer velger ut 9 og legger inn i bingoarket):

- Har sett den norske serien "Atlantic Crossing"
- Kan snakke minst fire språk
- Kan stå på ett ben og holde balansen i 30 sekund
- Vet hva pengeenheten i Brasil heter (uten å google)
- Har snakket foran en forsamling med mer enn 50 personer
- Har gått på folkehøgskole
- Vet hva «Bli-med dansen» er
- Har tatovering
- Spiller et instrument
- Har familietilhørighet til mer enn ett land
- Bruker ikke smarttelefon
- Liker makrell i tomat

Tilbake i klassen/gruppen – del erfaringer fra bingo-runden, og del minst ett møte du hadde med en person (vis bilde dersom du har) og hva dere hadde til felles.

Hvilke fordommer hadde du før du begynte å snakke med personene du møtte?
Var det noe du måtte avlære?

Er det noe dere kan gjøre annerledes på folkehøgskolen for å skape et mer inkluderende miljø som fremmer antidiskriminering og antirasisme?
Bli enige om ett tiltak og planlegg/gjennomfør dette.

Alternativ variant: Avtal å gjøre bingoøvelsen sammen med en annen linje eller med noen dere samarbeider med, f.eks. voksenopplæringen.

Tips

- The Danger of a Single Story by Chimamanda Ngozi Adichie:
https://www.ted.com/talks/chimamanda_ngozi_adichie_the_danger_of_a_single_story
- SAIH: Radi-Aid musikkvideo "Africa for Norway":
<https://www.youtube.com/watch?v=oJLqyuxm96k>
- Barbie Saviour (om frivillighetsturisme i Afrika):
<https://www.bbc.com/news/world-africa-36132482>
- "Promises" – dokumentar om israelske og palestinske barn:
<https://topdocumentaryfilms.com/promises/>
- All Different, All Equal – undervisningsopplegg:
<https://rm.coe.int/1680700aac>
- Sak om diskriminering mot samer (2020):
<https://www.nrk.no/sapmi/kulturministeren-er-rystet-over-samehets-i-tromso-1.15277285>
- "Black face" debatt (2020):
<https://www.dagbladet.no/meninger/selvfølgelig-er-det-rasistisk/73147990>

Utviklet av

Med støtte fra

6

Globalvettregel 6

REALITETSORIENTER OG VIS TIL HANDLINGSALTERNATIVER

Vis kompleksiteten i virkelighetsbildet når du formidler, og samtidig engasjer ved å vise til konkrete måter å bidra på. Vis at det nytter å bry seg!

FORBEREDELSE

I denne oppgaven skal elevene lage en påvirkningskampanje for å prøve å finne løsninger til konkrete problemer. Se [lærerveilederen](#) for bakgrunnsstoff.

Utstyr: Store ark og tusjer.

REFLEKSJON

Finn et samfunnsproblem (15 min):

Del elevene inn i mindre grupper og be dem finne et samfunnsproblem de har lyst til å løse. Det kan være alt fra mangel på Fairtrade-produkter på lokalbutikken, til tilgang på medisiner i land i Sør. Det kan også være et tema som er relevant i landet for studiereisen.

Elevene kan også ta utgangspunkt i filmen fra Globalvettregel 4, eller FNs bærekraftsmål for å finne frem til problemer de vil løse.

Når gruppene har funnet frem til et problem, presenterer lærer firestegs-modellen (Changemaker-modellen) for påvirkning (se «handlekraft»). Gi konkrete eksempler på hvordan lignende problemer har blitt løst tidligere (se «tips» på neste side).

HANDLEKRAFT

Påvirkningskampanje (45 min + presentasjoner):

Gruppene følger firestegs-modellen og finner frem til kreative måter å påvirke slik at problemet kan løses:

1. Identifiserer et problem gruppen vil løse.
2. Finn ut hvem eller hva som kan løse problemet.
3. Lag en kreativ metode for å påvirke punkt 2.
4. Mobiliserer flere til å bli med!

MÅL

Å sette seg inn i et samfunnsproblem, og finne frem til hvem man kan påvirke for å løse problemet.

TID/DELTAKERE

2-3 skoletimer.
15-20+ deltakere.

KOMPETANSER

Kreativitet
Kritisk tenkning
Problemløsning
Systemtenkning
Fremtidstenkning

Utviklet av

Med støtte fra

Globalvettregel 6

REALITETSORIENTER OG VIS TIL HANDLINGALTERNATIVER

La gruppene jobbe godt med dette, og bruk gjerne ark og tusjer for å notere ned ideene som kommer. Elevene kan gjerne finne eksempler på kampanjer de liker. Det er lov å bruke grep som andre har gjort før!

Når planene er klare, presenteres gruppene dem for hverandre (5 min pr gruppe). Kanskje kommer det en kjempeide! Oppmuntre gjerne elevene til å gjennomføre løsningene! Lærer/skolen kan også legge til rette for gjennomføringen.

Alternative varianter:

Hvis det finnes en ungdomsorganisasjon i nærmiljøet, går det an å invitere de til å være med på kampanjeutviklingen.

Hvis skolen har kontakt med organisasjoner som driver med politisk arbeid i landet elevene skal ha studiereise til, kan det være smart å invitere personen til å holde et lite video-foredrag. Elevene kan så koble kampanjearbeidet sitt til å støtte denne organisasjonens arbeid

NB: Målet med oppgaven er politisk påvirkning for å fjerne strukturelle årsaker til problemene, ikke f.eks. innsamling av penger til prosjekter som fungerer mer som «plaster på såret».

Tips

- Eksempler på saker Changemaker bidro til å forandre i 2019:
<https://changemaker.no/hoydepunkt-2019>
- Les teksten til Globalvettregel 6, skrevet av Ole Andreas Kvamme:
<https://www.folkehogskoleradet.no/iu-globalvettregel6>
- Tidligere kampanjer av Changemaker:
<https://changemaker.no/om-changemaker/kampanjer>

Utviklet av

Med støtte fra

7

Globalvettregel 7

ETTERSTREB LIKEVERDIGE SAMARBEID OG KULTURMØTER

Unngå «bestilling» til partnerorganisasjon – finn ut sammen hva som er god erfaringslæring. Styrk «vi» følelsen og unngå «oss-dem» opplevelser. Turistdag? Inviter lokale ungdommer.

FORBEREDELSE

Det trengs ingen forkunnskaper for denne oppgaven. For bakgrunnsstoff, se [lærerveilederen](#).

Utstyr: Ark og tusjer til refleksjonsdelen. I handlekraftdelen kan elevene selv komme frem til hva de trenger av utstyr, innenfor de rammene læreren setter.

REFLEKSJON

Vi snakker ofte om kulturforskjeller, men hva er det kulturer og mennesker har til felles – altså kulturlikheter? I disse oppgavene blir deltakerne bedre kjent med seg selv og medelevene, og ser hva man har til felles.

1. Livshistorier (ca. 20 min)

Noter ned noen stikkord til hvert av kulepunktene:

- Tenk gjennom hva du vet om livene til dine foreldre og besteforeldre – deres oppvekst, hva de fikk lov/ikke lov til, hvordan det var å være kvinne/mann, hvilke verdier som var viktige etc.
- Tenk så tilbake på egen oppvekst og livet ditt frem til i dag. Hva har vært viktig for hvordan du er blitt den du er i dag? Hvilke regler/normer har du måttet forholde deg til og hvordan har de påvirket deg?
- Tenk deretter fremover i tid: Hvordan ser du for deg livet ditt som voksen? Hva tror du vil være viktige verdier i livet ditt og hvorfor?

2. Identitetssol (ca. 30 min)

Tegn en sol med solstråler på et A4 ark. Skriv navnet ditt inni solen. På hver solstråle skriver eller tegner du ulike aspekter ved deg og din identitet, minst 5-6 stråler (ca. 10 min). Gå så rundt i klasserommet og presenter solene for hverandre og sammenlign. Hva har dere til felles, hva er ulikt? Skriv ned navnet på personen du samtaler med på de strålene dere har til felles.

3. Felles refleksjon (ca. 15 min)

Etter øvelsene setter elevene seg i en ring og deler refleksjoner fra øvelsene. Hva lærte du gjennom disse øvelsene – om deg selv og andre? Hva skiller oss, og hva har vi til felles? Hvordan kan vi bruke erfaringene fra disse øvelsene i fremtidige kulturmøter?

MÅL

Bevissthet omkring kulturlikheter og hvorfor likeverd er viktig i kulturmøter.

TID/DELTAKERE

2-3 skoletimer + kveldstid.
15-20+ deltakere.

KOMPETANSER

Kulturforståelse
Samarbeid
Selvbevissthet
Fremtidstenkning
Kreativitet

Utviklet av

Med støtte fra

Globalvettregel 7

ETTERSTREB LIKEVERDIGE SAMARBEID OG KULTURMØTER

HANDLEKRAFT

Samtidig som det er viktig å være klar over kulturlikheter, er det også gøy å lære om ulikheter og feire mangfoldet. I denne aktiviteten får elevene vise frem det beste ved sin egen kultur.

Geo-kafe (1-2t + kveldsarrangement):

Alle har vi identitet(er) knyttet til ett eller flere steder innad i Norge eller i andre deler av verden. Denne oppgaven handler om å feire våre kulturer og bringe frem det vi selv mener er det beste – både når det gjelder mat, skikker, markeringer/høytider osv.

Elevene deles i mindre grupper hvor de har idemyldring og deler fra sin egen kultur/kulturer. Gruppene skal kombinere kulturene sine og lage en felles presentasjon hvor det beste fra kulturene fremheves – gjerne gjennom et felles (nytt) produkt, matrett, kulturinnslag etc. På kvelden arrangeres en geo-kafe hvor resultatene presenteres. Elevene kan lage mat, underholdning, vise bilder etc. og får tid til å forberede dette i undervisningstiden. Inviter gjerne med andre elever/ansatte på skolen. Det er viktig at geo-kafeen blir hyggelig for alle, og at det i presentasjonene vises likeverd mellom de ulike kulturene (det er ikke konkurranse om hvilke kulturer som er mest spennende etc.). Her skal mangfoldet feires!

I denne øvelsen er det viktig at elevene er bevisst hvilke deler av sin kultur de velger å dele (jmfør Globalvettregel 1). Vis kultursensitivitet.

Alternativ variant:

Geo-kafeen kan gjøres i samarbeid med en annen linje eller andre samarbeidspartnere utenfor skolen.

En minivariant av geo-kafeen er å la elevene finne en nyhetssak fra sitt hjemsted/ om sin kultur som viser frem noe ved kulturen eleven er stolt av. Timen avsluttes med at disse sakene deles.

Tips

- Les artikkelen om Globalvettregel 7, skrevet av Øyvind Ekse ved Musikkfolkehøgskolen Viken: <https://www.folkehogskoleradet.no/iu-globalvettregel7>
- Deltakende undervisningsopplegg om kulturforståelse: <https://www.folkehogskoleradet.no/iu-kulturforstaaelse>
- Crossing Borders – ressurser, prosjekter etc: <https://crossingborders.dk/>
- NOREC (tidligere Fredskorpset) – lær mer om kulturutveksling og undersøk muligheter utveksling: <https://www.norec.no/nb/heim/>
- Undervisningsopplegg om ulike globale tema: <https://www.globalskole.no/tema>

Utviklet av

Med støtte fra

8

Globalvettregel 8

PASS PÅ AT HOLDNINGER OG HANDLINGER FØRER SAMME VEI

Bidrar vi til samstemt utvikling? Eller gir vi med en hånd, og tar med den andre? Er det greit å spise mindre kjøtt, men fly mer? Er du inkluderende, men formidler fordommer?

FORBEREDELSE

Lærer bør kjenne til FNs bærekraftsmål og de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling: økonomi, samfunn og miljø. Se [lærerveilederen](#) for bakgrunnsstoff.

Utstyr: Store ark, tusjer og sakser. Ett A4-ark med FNs bærekraftsmål (i farger) til hver gruppe.

REFLEKSJON

Lærer presenterer FNs bærekraftsmål for elevene og forklarer begrepet «samstemthet» (5 min).

Rangering av bærekraftsmålene

Del elevene inn i grupper, gi dem hver sitt ark med FNs bærekraftsmål og be dem klippe ut alle målene. Be dem så rangere målene etter hvilke de selv mener er viktigst (10 min).

La gruppen få en ny identitet, f.eks. olje- og energidepartementet, eller en 20-åring i Soria Moria flyktningleiren eller en pensjonist i USA (her kan lærer selv komme på ulike gruppeidentiteter). Ranger så bærekraftsmålene på nytt (10 min).

Refleksjon i plenum (15 min):

- Hvem sine interesser går først i verden, og hvilke bærekraftsmål er viktigst for disse beslutningstakerne?
- Er det noen bærekraftsmål som mangler, f.eks. « redusere overflødig rikdom »?
- Er det noen av målene som ikke er samstemt med andre mål? Om ja, hvordan?
- Hvorfor er det viktig med samstemthet?

Kom gjerne med egne eksempler på situasjoner/saker som er ustemt, enten fra hverdag eller politikk.

MÅL

Økt kunnskap om samstemthet. Øvelse i å tenke holistisk og se en sak fra flere sider.

TID/DELTAKERE

2-3+ skoletimer.

15-20+ deltakere.

KOMPETANSER

Kritisk tenking

Systemtenkning

Normativ forståelse

Kreativitet

Samarbeid

Utviklet av

Med støtte fra

Globalvettregel 8

PASS PÅ AT HOLDNINGER OG HANDLINGER FØRER SAMME VEI

HANDLEKRAFT

Kreativ samstemthet (45+ min):

Gruppene skal i denne øvelsen velge seg en sak som er ustemt, f.eks. på skolen, i lokalsamfunnet, nasjonalt eller globalt. Bruk gjerne saker dere snakket om i refleksjonsdelen.

Gruppene tilegner seg så kunnskap om saken ved å søke på nett etc. – både hva som er ustemt, men også hvordan saken kan bli mer samstemt. Saken skal presenteres på en kreativ måte: Skriv en sang, lag en fotoutstilling, eller dramatiser maktforholdene i saken. Disse presentasjonene fremføres for hverandre. Inviter gjerne andre på skolen dersom dere ønsker.

Elevene kan gjerne få mer tid til å gjennomføre oppgaven dersom det er rom for det.

Tips

- Artikkel til Globalvettregel 8 av ForUM: <https://www.folkehogskoleradet.no/iu-globalvettregel8>
- Manglende samstemthet i norsk utviklingspolitikk (2018): <https://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/2018/samstemthet-i-utviklingspolitikken>
- Skogvern og manglende samstemthet (2018): <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/redder-regnskog-mens-norsk-skog-gar-tapt-1.1217572>
- Om skogvern: <https://www.wwf.no/dyr-og-natur/skog-og-regnskog/skog>

Utviklet av

Med støtte fra

9

Globalvettregel 9

DET ER INGEN SKAM Å SNU OM ENGASJEMENTET IKKE ER BÆREKRAFTIG

Reflekter, evaluer og undersøk: Hvordan er hensynet til miljø og klima, sosiale og økonomiske forhold? Hvordan kan jeg og min folkehøgskole bli mer bærekraftig?

FORBEREDELSE

Det er en fordel om lærer har noe kjennskap til FNs bærekraftsmål og de tre dimensjonene i bærekraft: sosiale, økonomiske og miljømessige forhold. Se [lærerveilederen](#) for bakgrunnsstoff.

Utstyr: store ark og tusjer.

REFLEKSJON

Individuelt (5 min) – Gruppe (20 min) – Plenum (15 min):

Gå inn på <https://grønnvasking.no/> og les de ti retningslinjene for hvordan unngå grønnvasking av bedrifter. Se også sjekklisten til Zero (se under «tips» på neste side).

Individuelt: Studer de ti retningslinjene – hva innebærer de?

Grupper: Drøft hvordan din linje eller skole stiller seg i forhold til retningslinjene:

- Hvem har ansvar for skolens bærekraftsatsing (pkt. 2)?
- Hvilke tiltak har linjen/skolen satt i gang, og følger disse retningslinjene for å unngå grønnvasking (se sjekklisten til Zero som du finner under «tips»)?
- Hvordan formidler linjen/skolen egen satsing (pkt. 8)?

Plenum: Gruppene legger frem sine refleksjoner og kommer så samlet frem til:

- 1-2 eksempler på tiltak hvor linjen/skolen følger retningslinjene og viser skolen som samfunnsbygger.
- 1-2 eksempler på tiltak som er eller grenser til grønnvasking.

MÅL

Reflektere over og evaluere eksisterende tiltak og vurdere om de er bærekraftige.

TID/DELTAKERE

2-3 skoletimer.

15-20+ deltakere.

KOMPETANSER

Kritisk tenking
Systemtenkning
Problemløsning
Kreativitet
Samarbeid
Fremtidstenkning

Utviklet av

Med støtte fra

Globalvettregel 9

DET ER INGEN SKAM Å SNU OM ENGASJEMENTET IKKE ER BÆREKRAFTIG

HANDLEKRAFT

I denne delen kan en av øvelsene velges, eller man kan gjøre begge.

Studiereisen som case (30 min):

Hvor viktig er studiereisene? Skal vi snu?

Del elevene inn i grupper og la dem vurdere hvor viktig studiereisene er og om de bør endres for å i større grad bidra til bærekraftig utvikling. Hva må i så fall endres? Lag et forslag til en alternativ studiereise som er mer bærekraftig i forhold til både økonomi, samfunn og miljø, som samtidig vil gjøre at ungdommer søker seg til linjen.

For å regne ut klimagassutslipp for studiereisen kan skjemaet på denne siden benyttes (grå knapp): <https://www.folkehogskoleradet.no/berekraftvedtak-klimagassutslipp>. Les også teksten til Globalvettregel 9 (se «tips») og vurder forhold som drøftes der.

Lag en grønnvaskingsplakat for skolen (30 min):

Bruk drøftingen fra refleksjonsdelen til å komme frem til ca. 5 retningslinjer linjen din eller skolen bør følge for å unngå grønnvasking. Lag en fin plakat, gjerne digitalt, og presenter den for medelevene og/eller skolens ledelse. Vær gjerne kreativ i utformingen, slik at andre blir motivert til å følge retningslinjene.

Alternativ variant:

I stedet for grønnvaskingsplakat kan gruppen komme med ønsker om undervisning/aktiviteter som har fokus på bærekraft. I folkehøgskolenes Bærekraftvedtak er ett av målene at alle skolene lager årlige planer for dette – her kan elevene komme med konkrete forslag til disse planene. Les mer her:

<https://www.folkehogskoleradet.no/berekraftvedtak-klimaplan>

Tips

- Les teksten til Globalvettregel 9 av Bård Vegar Solhjell, direktør i Norad: <https://www.folkehogskoleradet.no/iu-globalvettregel9>
- Zero's sjekklister for grønnvasking vs. grønt skifte: <https://www.facebook.com/MiljostiftelsenZERO/posts/10159079530628009/>
- Riksrevisjonen om Norges innsats for bærekraftig utvikling (2020): <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2020-2021/undersokelse-av-styring-av-og-rapportering-pa-den-nasjonale-oppfolgingen-av-fns-barekraftsmal/>
- Se også artikkel her (2020): <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/OK4VR2/riksrevisjonen-retter-sterk-kritikk-av-norges-oppfoelging-av-baerekraftm>

Utviklet av

Med støtte fra